

Getrouw tot in de dood

Preken en
brieven van
Jan Hus

VERTAALD DOOR MARC VAN RIJSWIJK

Voorrede van Jan Hus bij de postilles

De barmhartige Zaligmaker, de almachtige Heere, de Zoon van God, Jezus Christus, waarachtig God en waarachtig mens, is naar de wereld gekomen om aan de waarheid getuigenis te geven, het koninkrijk der hemelen te verkondigen, afgedwaalde schapen op te zoeken en hun met woorden en werken de weg naar de eeuwige blijdschap aan te wijzen om zo de wil van Zijn Vader, de Heere God, te vervullen. De barmhartige Zaligmaker leidde een nederig, zachtmoedig en armoedig leven en werd verworpen door de hoogmoedige mensen en de wijzen van deze wereld, in het bijzonder door de bisschoppen, rabbijnen, priesters en farizeeën die zich altijd tegen Hem verzetten. Tot aan Zijn dood heeft Hij onder de mensen gearbeid en gepredikt, en dat deed Hij vanuit een diepe bewogenheid. Daarom schrijft Matteüs in hoofdstuk 9: 'Toen Jezus de scharen zag, werd Hij bewogen over hen, omdat zij vermoeid en verstrooid waren als schapen die geen herder hebben.' Daarom zei Hij tegen Zijn discipelen: 'De oogst is wel groot, maar de arbeiders zijn met weinigen. Vraag daarom aan de Heere van de oogst of Hij arbeiders in Zijn oogst wil uitzenden.' Dat wil zeggen: er zijn veel mensen die graag Gods Woord zouden willen horen en daarom als tarwe in de schuur van Christus' koninkrijk zouden thuishoren. Maar er zijn zo weinig arbeiders, met andere woorden: er zijn zo weinig trouwe predikanten die uit liefde tot Gods eer en tot de zaligheid van anderen en van henzelf onder Gods volk werkzaam zijn.

Daarom zegt de Zaligmaker: ‘Vraag daarom aan de Heere van de oogst of Hij arbeiders in Zijn oogst wil uitzenden.’ Bij de woorden ‘de oogst is wel groot, maar de arbeiders zijn met weinigen’ merkt Gregorius¹ het volgende op: ‘We kunnen deze woorden niet zonder diepe droefheid uitspreken. Immers, hoewel er mensen zijn die graag goede dingen zouden willen horen, zijn er geen mensen om ze te verkondigen. Kijk, het wemelt in de wereld van de priesters, maar in Gods oogst is er nauwelijks een arbeider te vinden, omdat we wel het priesterambt aanvaardden, maar niet het werk doen dat bij dat ambt hoort. Maar mijn broeders! Let op wat de Heere zegt: “Vraag daarom aan de Heere van de oogst of Hij arbeiders in Zijn oogst wil uitzenden.” Bid voor ons, opdat wij voor u nuttige dingen mogen klaarmaken, opdat onze tong niet moe zal worden van het vermanen en opdat ons stilzwijgen – aangezien wij het predikambt hebben aanvaard – ons voor de rechtvaardige Rechter niet zal veroordelen.’ Tot zover Gregorius. Met zijn woorden, of beter gezegd die van mijn Zaligmaker in het achterhoofd, heb ik het voornemen opgevat om tot eer van God en tot zaligheid van de gelovige Bohemers die Gods wil wensen te kennen en te doen, alle teksten uit de Evangeliën die op zondag zijn behandeld met Gods hulp beknopt te verklaren. Ik zal dit doen vanuit het verlangen dat al degenen die dit zullen lezen of horen, zalig zullen worden, zich in de eerste plaats van de zonden zullen onthouden, God boven alles zullen beminnen, de onderlinge liefde in stand zullen houden, zullen toenemen in deugdzaamheid en voor mij, zondig mens, tot de Heere God zullen bidden.

1 Gregorius (ca. 540-604), bijgenaamd de Grote, was de 64e paus van de Rooms-Katholieke Kerk. Hij liet vele werken na, waaronder een commentaar op Job en Hooglied en prekenbundels over de Evangeliën en Ezechiël.

En omdat de mensen over het algemeen geen Evangeliën in de Boheemse taal bezitten en de verklaring niet snel ingang zal vinden als ze een fundament mist, wil ik telkens eerst de teksten uit het Evangelie vermelden en daarna de verklaring geven, opdat onze Zaligmaker steeds het meest aan het woord zal komen en opdat Zijn Woord tot behoud van de gelovigen aan hen bekendgemaakt zal worden. Wie immers Zijn woorden tot zijn dood toe in liefde aanhoort, zal behouden worden en is hier reeds gelukkig, zoals de Zaligmaker Zelf zegt: ‘Zalig zijn degenen die Gods Woord horen en dat bewaren’ (Luc. 11:28). Met dit in ons achterhoofd behoren we de woorden van onze barmhartige Zaligmaker ijverig, blijmoedig, standvastig en vrolijk te gehoorzamen, ze aan anderen te verkondigen, hen zorgvuldig daarin te onderwijzen en de ene Schrifttekst aan de hand van de andere uit te leggen, zoals de heiligen doen die daartoe door God begiftigd zijn. Het is mijn bedoeling om de teksten uit de Evangeliën zo eenvoudig en begrijpelijk als ik kan uit te leggen, zij het op een iets andere wijze dan hoe ik preek.

Eerste adventszondag

Matteüs 21:1-9: En toen ze naderden tot Jeruzalem en naar de Olijfberg te Bethfage gingen, zond Jezus twee van Zijn discipelen uit en zei tegen hen: ‘Ga naar het stadje dat tegenover u ligt. Daar zult u meteen een gebonden ezelin en een ezeltje vinden. Maak ze los en breng ze bij Mij. Mocht iemand iets tegen u zeggen, zeg dan dat de Heere ze nodig heeft, en hij zal ze meteen laten gaan.’ Dit alles geschiedde opdat vervuld zou worden wat de profeet gezegd heeft: ‘Zeg tegen Sions dochter: “Zie, uw Koning komt tot u, zachtmoedig, gezeten op een ezelin en een jukdragend ezeltje.”’ De discipelen gingen heen en deden wat Jezus hun geboden had: ze brachten de ezelin en het ezeltje en legden hun klederen daarop en zetten Hem daarbovenop. Een grote menigte spreidde haar klederen op de weg uit, anderen sneden takken van de bomen af en wierpen die op de weg. En de menigten, die vooropgingen en achteraan liepen, riepen: ‘Hosanna, de Zoon van David. Gezegend is Hij die komt in de naam van de Heere.’

De gebeurtenissen in deze tekst spelen zich af op Palmzondag. Daarom past de tekst beter bij die gedenkdag dan bij de gedenkdag van vandaag. Toch lezen we deze tekst op deze dag, nu wij met de christelijke kerk Zijn komst herdenken, die we met een Latijns woord aanduiden als ‘advent’, wat in onze taal ‘komst’ of ‘bezoek’ betekent. De heilige kerk herdenkt deze komst met ingang van vandaag tot aan de dag van Christus’ geboorte (kerst).

Deze hele periode wordt advent genoemd, oftewel de tijd waarin men Christus' komst op aarde herdenkt.

Bedenk hierbij dat Christus op drieërlei wijze tot ons komt, zoals blijkt uit de Schrift. Ten eerste kwam Hij tot ons bij Zijn vleeswording, toen Hij als God in de buik van de maagd Maria mens geworden is. Daarover zegt Johannes in hoofdstuk 16: 'Ik ben van de Vader uitgegaan en ben in de wereld gekomen.'

De tweede komst van Christus is geestelijk van aard en vindt plaats wanneer Hij ons met Zijn genade bezoekt. Hij zegt namelijk: 'Indien iemand Mij liefheeft, dan zal hij Mijn woord bewaren; en Mijn Vader zal hem liefhebben, en Wij zullen tot hem komen' (Joh. 14:23). Christus bedoelt daarmee dat Hij en de Vader zullen komen tot die mens die Christus liefheeft en Zijn woord bewaart. Over deze komst zegt Hij in Openbaring 3: 'Zie, Ik sta aan de deur en Ik klop; indien iemand Mijn stem zal horen en de deur zal opendoen, Ik zal tot hem komen en Ik zal met hem avondmaal houden en hij met Mij.' Dat Christus aan de deur staat, wil zeggen dat Hij bereidwillig is om de mens met Zijn genade te bezoeken, en Hij klopt wanneer Hij ons vermaant door middel van ingevingen, pijn, schrik, ziekte of wanneer Hij allerlei gaven uitdeelt.

Wie de stem van Zijn geboden hoort en de deur voor Christus opendoet, zijn zonden verlaat en zich met zijn wil geheel en al tot het goede keert, tot diegene zal Christus komen en die zal door Hem met Zijn genade bezocht worden. Als de mens in deze genade sterft zonder ooit nog tot de zonde terug te keren, zal Christus met hem avondmaal houden en hij met Christus, oftewel de eeuwige blijdschap genieten.

Christus komt dus op geestelijke wijze tot een mens als de mens zijn zonden nalaat en Hij ze hem vergeeft, als Hij hem met bijzondere genade begiftigt en bij het sterven met Zijn genade tot hem komt. Op dezelfde wijze bezoekt Hij de goddelozen met schrik, wraak en de eeuwige verdoemenis, in het bijzonder bij het sterven. Daarom zegt Matteüs in hoofdstuk 24: 'Waak,

want u weet niet in welk uur uw Heere zal komen.' En in Openbaring 3 zegt Hij: 'Als u niet waakt, zal Ik komen als een dief, en u zult niet weten in welk uur Ik tot u zal komen.'

De derde komst van Christus ligt in de toekomst en zal op de oordeelsdag plaatsvinden. Daarover zegt Hij Zelf in Matteüs 25: 'En wanneer de Mensenzoon zal komen in Zijn heerlijkheid, en al de heilige engelen met Hem, dan zal Hij gaan zitten op de troon van Zijn heerlijkheid. En voor Hem zullen al de volken vergaderd worden.' Van deze komst zeggen wij in de geloofsbelijdenis dat Hij zal komen om te oordelen de levenden en de doden.

Hieruit kunt u verder afleiden dat Zijn eerste komst eenmalig was, omdat Hij maar één keer mens geworden is. Zijn tweede komst herhaalt zich elke dag, omdat Hij Zijn gelovigen iedere dag met Zijn genade en de goddelozen met wraak of bestraffingen bezoekt. Zijn derde komst zal ook eenmalig zijn.

Wat Zijn eerste komst betreft: daar behoren we dankbaar voor te zijn en die moeten we blijmoedig herdenken. Als het gaat om Zijn tweede komst, dienen we ijverig te zijn en een godzalig leven te leiden, opdat Hij met ons gemeenschap zal willen hebben en ons op Zijn geboortedag met Zijn bijzondere genade zal bezoeken. Zijn derde komst behoren we met groot verlangen te verwachten. Hij gebiedt ons immers om zeer waakzaam te zijn, oftewel om ons te onthouden van de zonde en vruchtbaar te zijn in Gods genade. En met het oog op deze drie komsten heeft de heilige kerk bepaald dat we vanaf deze dag meer dan voorheen in deugden moeten toenemen en daarbij moeten herdenken dat Hij bij Zijn vleeswording gekomen is om ons zalig te maken, dat Hij ons op Zijn geboortedag met Zijn bijzondere genade zal bezoeken en ons ten derde bij Zijn komst op de oordeelsdag het eeuwige koninkrijk zal geven.

Om ons op deze komst voor te bereiden, behoren we drie dingen te doen. Ten eerste dienen de gelovigen in afwachting van de komst van hun Heere een eervol leven te leiden, vooral

wanneer Zijn komst nabij is. Dat blijkt uit Jesaja 1: 'Houd op met het doen van het kwade en leer het goede te doen.' En David zegt: 'Keer u af van het kwade en doe het goede' (Ps. 34:15). Ten tweede dienen we, wanneer we horen dat deze verheven Heere onderweg is, de volgende drie voorbereidingen te treffen.

In de eerste plaats behoren we voor Hem het huis in gereedheid te brengen. Dat wil zeggen dat we voor Hem onze ziel van de zonden moeten reinigen, want Hij zegt bij monde van Jesaja in hoofdstuk 1: 'Was u en wees rein, doe uw verkeerde gedachten van voor Mijn ogen weg!'

In de tweede plaats behoren we ons voor te bereiden door een sierlijk kleed aan te trekken, zoals Jesaja zegt in hoofdstuk 52: 'Trek uw sierlijke klederen aan, Jeruzalem, heilige stad!' Jeruzalem staat in dit vers voor de gemeente der heiligen, die de heilige stad is waar Koning Christus tot in eeuwigheid zal verblijven. Deze stad behoort een sierlijk kleed aan te trekken, oftewel zich te bekleden met deugden, die een mens loffelijk maken. Dit kleed is oneindig veel beter voor welke ziel ook dan alle klederen van deze wereld waarmee het lichaam zich aankleedt. Ja, één deugd is een beter kledingstuk voor een mens dan welk lichaamskleed ook. Dit kleed dient wit te zijn, wat wil zeggen dat het niet door de zonde bezoedeld mag zijn.

In de derde plaats behoren we ons voor te bereiden door deze verheven Heere een vorstelijke maaltijd voor te zetten. De vorstelijke maaltijd waarmee Christus Zich voedt, is het volbrengen van Gods wil, zoals Hij Zelf zegt in Johannes 4: 'Mijn voedsel is dat Ik de wil doe van Hem die Mij gezonden heeft en dat Ik Zijn werk volbreng.' En elders zegt Hij: 'Maak voedsel klaar, niet het voedsel dat vergaat, maar het voedsel dat blijft tot in het eeuwige leven, dat voedsel dat de Mensenzoon u zal geven' (Joh. 6:27). Wie zijn degenen die dat voedsel klaarmaken dat niet vergaat? Dat zijn zij die Gods wil volbrengen en daarin volharden, want zij zullen in de zaligheid voor eeuwig Gods aanwezigheid genie-

ten. Zo geven getrouwe christenen Christus elke dag voedsel door Zijn geboden te vervullen. Dat zal Hij Zelf erkennen op de oordeelsdag, als Hij tegen de rechtvaardigen zal zeggen: 'Ik was hongerig en u hebt Mij te eten gegeven; dorstig, en u hebt Mij te drinken gegeven' (Mat. 25:35).

Kijk, deze voorbereidingen moeten wij treffen om Zijn eerste heilige komst op een waardige wijze te herdenken, ons op Zijn tweede en derde komst voor te bereiden en zo op het kerstfeest Zijn heilig lichaam op een waardige wijze te ontvangen. Augustinus zegt immers in een preek: 'Zeer geliefde broeders! Door Gods genade leven we weer in de dagen waarin we gewoon zijn het kerstfeest te vieren. Daarom luidt mijn verzoek en vermaning dat we ons tot het uiterste zullen inspannen om op die dag met een zuiver geweten en grote ijver, met een rein hart en lichaam tot Gods altaar te kunnen naderen, opdat we verwaardigd zullen worden Zijn lichaam en bloed niet tot een oordeel, maar tot genezing van de ziel en tot ons behoud te ontvangen. Van Christus' lichaam hangt immers ons leven af, zoals Hij Zelf zegt: "Als u het lichaam van de Mensenzoon niet eet en Zijn bloed niet drinkt, hebt u geen leven in uzelf" (Joh. 6:53). Daarom: als u het leven wilt ontvangen, beter uw leven dan. Want wie zijn leven niet betert, ontvangt het leven tot een oordeel en zal er eerder door beschadigd dan verlevendigd worden. O, hoe gelukkig is die ziel die met Gods hulp haar leven zo heeft ingericht dat ze verwaardigd wordt Christus als gast te onthalen! Maar hoe ongelukkig en beklagenswaardig is ook dat geweten dat door slechte daden zo bezoedeld is geraakt dat Christus er niet in wil verblijven, maar dat de duivel daar zijn intrek neemt!' Tot zover Augustinus.

Laten we uit al deze woorden de lering trekken die Paulus in zijn brief geeft: 'Laten we de werken der duisternis afleggen', oftewel: laten we ons afkeren van de zonden, die tot de eeuwige duisternis leiden; 'en laten we de klederen van het licht aandoen'

(Rom. 13:12), oftewel: laten we de deugden gaan betrachten die ons naar het eeuwige licht voeren. Wanneer we zo'n leven leiden, zullen we de drie komsten van Christus op een goede wijze herdenken. Dan zullen we verwaardigd worden dat Hij ons met Zijn bijzondere genade bezoekt, nu, later bij het sterven en uiteindelijk op de dag des oordeels. Nu heeft Hij ons bezocht bij Zijn vleeswording; daarvan herdenken we dat ze reeds heeft plaatsgevonden. Hij heeft ons ook met Zijn genade bezocht in de doop, toen Hij ons van de zonden vrijmaakte. En mochten we na de doop gezondigd hebben, dan heeft Hij ons met genade bezocht toen we voor deze zonden boete deden. En degenen die na de doop geen doodzonden² hebben bedreven, heeft Hij bezocht met bijzondere genade en die blijft Hij bezoeken. De derde komst verwachten we op de oordeelsdag, en in afwachting van die dag behoren we altijd bereid te zijn, want Hij zegt Zelf: 'Wees bereid, want in welk uur u het niet verwacht, zal de Mensenzoon komen' (Luc. 12:40). We behoren op zo'n manier bereid te zijn dat we het lijden dat op ons pad komt, blijmoedig ondergaan voor die dierbare Christus, net zoals Hij voor ons zondige mensen – zonder dat Hij het aan ons verplicht was – voor Zijn tegenstanders blijmoedig een wrede dood onderging. Deze dood ging Hij tegemoet toen Hij vrijwillig en onder luid gehuil³ Jeruzalem op een ezel binnenreed om het volk van Jeruzalem een genadig bezoek te brengen.

Daarom wordt vandaag deze tekst over Zijn geestelijke komst gelezen, waarmee Hij Zijn gelovigen in Zijn lijden be-

2 Hus bedoelt met een 'doodzonde' (*smrtelný hřích*) een zonde die met kwade opzet en moedwillig wordt bedreven. Daartegenover staat een 'alledaagse zonde' (*všední hřích*), een zonde die uit zwakheid wordt gedaan en waarbij geen kwade opzet in het spel is.

3 In de Bijbel staat niet dat Jezus huilde bij de intocht in Jeruzalem, maar blijktbaar was dat onder de roomsen wel een gangbare gedachte.

zocht heeft. Dat bezoek bracht Hij niet om hen van hun rijkdommen te beroven, noch om hen te doden⁴, maar om hen van de dood te verlossen en hun zo het eeuwige koninkrijk te geven. Daarom zegt Zacharia in zijn profetie tegen de heilige kerk: 'Zie, uw Koning komt tot u, rechtvaardig en een Zaligmaker, Hij is arm en zit op een ezelin en een ezeltje.' Met deze woorden troost de profeet de heilige kerk. 'Zie, uw Koning', een Koning, genadig om u te wreken, machtig om u te beschermen, wijs om u te besturen, rijk om u te belonen. Hij zegt 'uw' omdat Hij u geschapen heeft, 'uw' omdat Hij u levend maakt, 'uw' omdat Hij u tegen de duivel beschermt, 'uw' omdat Hij u door Zijn dood verlost heeft, 'uw' omdat Hij u tot in de dood heeft liefgehad, 'uw' omdat Hij u het eeuwige koninkrijk zal geven als u Hem tot het einde toe dankbaar zult blijven. Daarom zegt hij: 'Zie, uw Koning komt tot u, rechtvaardig', Hij zal eenieder loon naar verdienste geven; 'een Zaligmaker', want Hij is gekomen om zalig te maken, zoals Hij Zelf zegt: 'God heeft de wereld zo liefgehad dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat eenieder die in Hem gelooft niet verloren gaat, maar het eeuwige leven heeft. Want God heeft Zijn Zoon niet naar de wereld gezonden om de wereld te veroordelen, maar opdat de wereld door Hem behouden zou worden' (Joh. 3:16-17).

Kijk, hier hebt u Zijn getuigenis dat Hij door de Vader naar deze wereld gezonden is, niet om de wereld te veroordelen, maar om de wereld te behouden. Dat wil zeggen: de mensen die uit de wereld tot de zaligheid verkoren zijn, want die zal Hij niet tot de eeuwige verdoemenis veroordelen. Daarom zegt de profeet tegen de heilige kerk: 'Zie, uw Koning komt tot u, rechtvaardig

4 Hus zinspeelt hier waarschijnlijk op aardse koningen, die bij een bezoek aan een stad niet zelden de boel plunderden en mensen om het leven brachten. Daartegenover zet hij dan de rechtvaardige Koning Christus, die vreedzaam de stad Jeruzalem binnenreed.

en een Zaligmaker!’ Hij is ook ‘arm’, om u met Zijn armoede te verrijken, zoals Paulus zegt: ‘Christus is voor ons arm geworden, opdat wij door Zijn armoede rijk zouden worden’ (2 Kor. 8:9). Dat wil zeggen: opdat wij hier rijk in deugden en hierna rijk in de hemelse blijdschap zullen zijn. Daarom kwam Hij als een arme ‘op een ezeltje’, zoals de tekst aangeeft, die ik nu niet van plan ben uit te leggen. Het lijkt mij namelijk beter om die tekst te bewaren voor Palmzondag, want daar hoort de gebeurtenis in deze tekst bij, en bovendien wil ik het niet te lang maken.

Daarom, geliefden! Stel uzelf hiermee tevreden en bereid u voor op Zijn tweede en Zijn laatste komst door u te bekeren van uw zonden, vruchtbaar te zijn in deugden, boete te doen en van harte naar Zijn komst te verlangen.

Derde adventszondag

Matteüs 11:2-10: Toen Johannes in de gevangenis gehoord had over Christus' werken, zond hij twee van zijn discipelen en zei tegen Hem: 'Bent U degene die zou komen of moeten we iemand anders verwachten?' En Jezus antwoordde en zei tegen hen: 'Ga heen en verkondig Johannes wat u hoort en ziet. De blinden zien, de kreupelen wandelen, de melaatsen worden gereinigd, de doven horen, de doden staan op uit de dood en aan de armen wordt het Evangelie verkondigd. En zalig is hij die zich aan Mij niet zal ergeren.' En toen zij weggegaan waren, begon Jezus de scharen over Johannes te vertellen: 'Waar bent u in de woestijn naar gaan kijken? Naar een riet dat door de wind heen en weer bewogen wordt? Of bent u naar wat anders gaan kijken? Naar een mens die bekleed is met zachte klederen? Zie, zij die zachte klederen dragen, zijn in de huizen van de koningen. Of bent u naar wat anders gaan kijken? Naar een profeet? Voorwaar, Ik zeg u, meer nog dan een profeet. Deze man is voorzeker degene over wie geschreven staat: "Zie, Ik zend Mijn engel voor Uw aangezicht heen, die Uw weg voor U zal bereiden."'"

In deze tekst wordt in de eerste plaats melding gemaakt van de gevangenschap van Johannes, de dooper van Christus, ten tweede van de wonderwerken van de Heere Jezus Christus en ten derde van de lofprijzing op Johannes. Over de gevangenschap zegt de tekst: 'Toen Johannes in de gevangenis gehoord had over Christus' werken.' Bedenk hierbij dat Johannes in de gevangenis

in de ketenen zat omdat hij Herodes had bestraft vanwege zijn overspel, zoals Matteüs schrijft in hoofdstuk 14: ‘Herodes had Johannes gevangengenomen, vastgebonden en in de kerker gezet vanwege Herodias, de vrouw van zijn broer. Want Johannes zei tegen hem: “Het is u niet geoorloofd haar te hebben.”’ En Marcus zegt in hoofdstuk 6: ‘Herodes vreesde Johannes, wetend dat hij een rechtvaardig en heilig man was, en bewaakte hem. En als hij hem hoorde, deed hij veel dingen, en hij luisterde graag naar hem.’ Waarom? Dat zegt Chrysostomus⁵ in een preek over Johannes: ‘Johannes de Doper zei wat in overeenstemming met de wet en de gerechtigheid was en wat tot de zaligheid diende. Wat hij zei, zette zeker niet aan tot haat, maar tot liefde.’ En elders zegt hij: ‘Johannes heeft als liefhebber van de kuisheid Herodes met heilige vermaningen, niet met aanklachten vermaand, vanuit het verlangen dat hij zalig zou worden, niet dat hij veroemd zou worden.’ Maar omdat Herodes zijn hoererij niet wilde laten varen en de overspelige hoereerst niet wilde laten gaan – wie eenmaal hoererij bedreven heeft, kan daar immers maar moeilijk mee ophouden – nam hij Johannes gevangen, bond hem vast en zette hem in de kerker. En terwijl hij in ketenen gebonden zat en daar over Christus’ werken gehoord had, zond hij zijn discipelen naar Hem toe. De tekst zegt immers: ‘Toen Johannes in de gevangenis gehoord had over Christus’ werken, zond hij twee van zijn discipelen en zei tegen Hem: “Bent U degene die zou komen of moeten we iemand anders verwachten?”’ Bedenk hierbij dat Johannes er niet aan twijfelde of Christus degene was die komen zou om de zonden van de wereld weg te nemen. Daarvóór had hij immers al beleden: ‘Zie, het Lam van God, dat de zonden van de wereld wegneemt!’ (Joh. 1:29). En hij had Hem

5 Johannes Chrysostomus (ca. 345-407) was een beroemd prediker en aartsbisschop van Constantinopel die bekendstond om zijn welbespraaktheid. Zijn Griekse naam betekent dan ook ‘gouden mond’.

reeds leren kennen toen hij nog in de buik van zijn moeder zat en opsprong van vreugde. En toen hij Hem doopte, hoorde hij het getuigenis van God de Vader dat Hij Zijn geliefde Zoon was naar Wie wij moeten luisteren. Deze vraag van Johannes kwam echter voort uit zorg voor zijn discipelen en andere mensen, opdat ze niet aan Christus zouden twifelen, maar in Hem zouden geloven, Hem zouden gehoorzamen en Hem tot het einde toe zouden navolgen. Daarom gaf hij zijn discipelen het bevel om Christus deze vraag te stellen: ‘Bent U degene die zou komen’ – als de beloofde Verlosser – ‘of moeten we iemand anders verwachten?’

De tekst vervolgt: ‘En Jezus antwoordde en zei tegen hen: “Ga heen en verkondig Johannes wat u hoort en ziet.”’ Op datzelfde moment genas Hij namelijk – zoals Lucas schrijft in hoofdstuk 7 – veel mensen van ziekten, kwalen en boze geesten, en aan vele blinden gaf Hij het gezicht. En Hij antwoordde hun en zei: ‘Ga heen en verkondig Johannes de dingen die u in de prediking gehoord en in de wonderwerken gezien hebt.’ Hierbij zegt Ambrosius⁶: ‘De Heere geeft liever antwoord met Zijn werken dan met Zijn woorden.’ En Hiëronymus zegt: ‘Laat de woorden zwijgen en de daden spreken.’ Daarmee gaf de genaderijke Zaligmaker niet aan Johannes, maar aan diens discipelen de les dat ze moesten geloven dat Hij degene was die ze verwachtten, die bij Zijn komst de zonden zou wegnemen en mensen van de verdoemenis zou verlossen. En om aan te tonen dat Hij het was die velen genezen had, zei Hij: ‘De blinden zien’, enzovoort. Bedenk hierbij dat met blinden diegenen bedoeld worden die zondigen uit onwetendheid, met kreupelen degenen die nu eens kwaad en dan weer goed doen, met melaatsen degenen die met gretig verlangen zondigen, met doven degenen die in het kwaad

6 Ambrosius (339-397) was een bisschop van Milaan die verschillende exegetische werken en commentaren heeft geschreven. Hij komt ook geregeld voor in *Belijdenissen* van Augustinus.

verhard zijn, met doden degenen die zondigen doordat ze helemaal aan de zonde gewend zijn geraakt. Al deze mensen kunnen nu door de genade van onze Zaligmaker genezen worden, en velen zijn er al genezen. Als dat gebeurt, krijgen degenen die zondigden uit onwetendheid weer te zien wat zonde is en hoe ze door de zonde verblind waren. Dan gaan de kreupelen, die nu eens het kwade en dan weer het goede deden, weer alleen het goede doen. Dan worden de melaatsen, die door hun zondelust bezoedeld waren, weer gereinigd. Dan gaan de doven, die op Gods Woord geen acht sloegen, weer met genoeg naar dat Woord luisteren. Dan staan de doden – oftewel degenen die als gevolg van een doodzonde geestelijk dood waren en uit gewoonte zondigden – weer uit het graf van deze gewoonte op. En deze vijf geestelijke zaken zijn een groter wonder en hebben meer van Gods genade in zich dan die lichamelijke genezingen. Het zesde wonder duidt de dierbare Zaligmaker aan met deze woorden: ‘En aan de armen wordt het Evangelie verkondigd.’ In het Latijn staat *evangelisantur*, dat wil zeggen: ze maken met genoeg gebruik van het Evangelie, Gods Woord, en zijn zo zowel zichzelf als anderen tot nut. Zelf luisteren ze en aan anderen geven ze onderwijs. Versta onder ‘de armen’ mensen die nederig van geest zijn en profijt trekken uit Gods Woord.

Bedenk hierbij dat door de prediking van Gods Woord het verstand wordt verlicht, de begeertes worden ingetoomd, verkeerde begeertes worden uitgedoofd, de verharding in het kwaad wordt tenietgedaan, de zonde wordt afgekeurd en Gods genade in de mens wordt verwekt. Leer hieruit dat wie Gods Woord aanhoort zonder een van deze zes vruchten in zichzelf gewaar te worden, daaruit kan afleiden dat hij tevergeefs Gods Woord aanhoort. O, zalig zijn de armen van geest, tot wie de Zaligmaker gezonden is om voor hen te prediken! Zo zegt Hij Zelf bij monde van Jesaja: ‘Hij heeft Mij gezonden om te prediken voor de zachtmoedigen, om degenen die gebroken van hart zijn

te genezen, om de gevangenen vrijlating en degenen die opgesloten zijn opening van de gevangenis te verkondigen, en om het aangename jaar van de HEERE te prediken' (Jes. 61:1-2).

De Zaligmaker vervolgt in de tekst: 'En zalig is hij die zich aan Mij niet zal ergeren.' Bedenk hierbij dat er verschillende redenen zijn waarom mensen zich aan Christus ergeren. Sommigen ergeren zich aan Zijn barmhartigheid en zeggen dat Hij geen wraak neemt waar Hij dat wel moet doen, of dat Hij wraak neemt waar Hij dat niet moet doen. Het eerste soort mensen zegt wat Habakuk zegt in hoofdstuk 1: 'Waarom slaat U geen acht op degenen die kwaad doen?' Dat wil zeggen: 'Waarom neemt U geen wraak op hen?' Tot het tweede soort mensen behoort die luie dienstknecht die zei: 'Ik weet dat u hardvochtig bent!' (Mat. 25:24). Sommigen ergeren zich aan Zijn wijsheid vanuit de gedachte dat Hij iets doet wat Hij beter niet kan doen, zoals degenen die schelden op het weer of degenen die denken dat ze het beter zouden weten dan God. Daarom zijn ze verbaasd dat het goed gaat met de goddelozen en zeggen ze wat Jeremia in hoofdstuk 12 zegt: 'Waarom is de weg van de goddelozen voorspoedig?' Dat wil zeggen: 'Waarom gaat het de goddelozen voor de wind?' Sommigen ergeren zich aan Hem omdat ze niet met Hem willen lijden, zoals Zijn discipelen, tegen wie Hij zei: 'U zult zich allemaal aan Mij ergeren!' (Mat. 26:31). Sommigen ergeren zich aan Zijn armoede, zoals het merendeel van de priesters, die niet vrijwillig arm willen zijn. Dat was het geval bij die jongeling die bij Christus wegging en bedroefd werd toen Hij tegen hem zei: 'Ga heen, verkoop alles wat je hebt en geef het aan de armen, en volg Mij' (Mat. 19:21). Sommigen ergeren zich aan Zijn woorden en zeggen met de Joden in Johannes 6: 'Deze rede is hard, wie kan naar Hem luisteren?' Dat zijn al degenen die Zijn geboden niet onderhouden omdat ze die zwaar vinden, die niet aan en in Hem geloven en die niet doen wat Hij gebiedt. Daarom is diegene zalig die zich niet tot het einde toe aan Hem

blijft ergeren. Er zijn immers vele mensen geweest die zich weliswaar eerst aan Hem ergerden, maar na hun bekering door Zijn genade toch weer op het goede pad zijn gebracht.

Dan vervolgt de tekst: ‘En toen zij weggegaan waren, begon Jezus de scharen over Johannes te vertellen: “Waar bent u in de woestijn naar gaan kijken? Naar een riet dat door de wind heen en weer bewogen wordt?”’ Alsof Hij zegt: ‘Denkt u dat Johannes als een holle rietstok is die innerlijk leeg is van Gods genade? Denkt u dat het vleierij was die hem bewoog om boden naar Mij te zenden? Denkt u dat hij wispelturig is, omdat hij eerder dit getuigenis van Mij aflegde: “Zie, het Lam van God, dat de zonden van de wereld wegneemt” en nu vraagt: “Bent U degene die zou komen of moeten we iemand anders verwachten?” Bedenk dat hij niet van zijn getuigenis is afgeweken, zoals een riet in de wind naar deze en gene kant afwijkt.’ Daarover zegt Gregorius: ‘Een riet buigt meteen zodra het door de wind wordt aangeraakt. En wat duidt dat riet anders aan dan de vleselijke lusten van de mens? Zodra zij in aanraking komen met een gunst of tegenslag, buigen zij meteen mee. Wanneer het windje van lof en goedkeuring waait, verheugt de mens zich, prijst hij zichzelf gelukkig en buigt hij zich helemaal naar die gunst toe. Maar wanneer vervolgens de wind van laster gaat waaien uit dezelfde richting waar eerst de lof vandaan kwam, dan buigt hij meteen om in woede. Johannes was echter geen riet dat door de wind heen en weer bewogen werd. Lof maakte hem geen vleier, woede maakte hem niet wreed, voorspoed maakte hem niet hoogmoedig en tegenspoed beroofde hem niet van zijn deugdzzaamheid. Daarom was hij geen riet dat door de wind heen en weer werd geslingerd; niets kon hem afbrengen van zijn standvastigheid. Daarom, geliefden, moeten ook wij leren niet zo’n riet te zijn dat door iedere windvlaag heen en weer wordt bewogen. Laten we bij ons voornemen blijven te midden van alle stemmen en meningen van mensen, laten we onbeweeglijk blijven staan voor onze overtuigingen, laat

het niet gebeuren dat beledigingen onze woede opwekken, dat mensengunst ons verleidt tot verkeerde behaagzucht en dat tegenspoed ons bedroeft, opdat wij – standvastig en vaststaand in het geloof – niet heen en weer worden bewogen door de ongestadige dingen van deze wereld.’ Aldus Gregorius. Kort gezegd: laat het niet gebeuren dat vleierij je tot hoogmoed verleidt, dat beledigingen je woede opwekken, dat voorspoed je tot de zonde van hoogmoed of genotzucht verleidt en dat tegenspoed – zoals armoede of andere moeilijkheden – je ongeduldig maakt. Als je zo standvastig blijft, zul je geen riet zijn dat door de wind heen en weer bewogen wordt, maar iemand die waardig is door Christus geprezen te worden, zoals Hij Johannes prees.

Christus vervolgt: ‘Of bent u naar wat anders gaan kijken? Naar een mens die bekleed is met zachte klederen?’ Hij zegt als het ware: ‘Johannes is geen vleier. Als hij wilde vleien, zou hij niet in de woestijn wonen en niet met enkel zijn mantel aan in de kerker van Herodes zitten. Als hij wilde vleien, dan zou hij koningen vleien, niet een arm mens zoals Ik ben. Mensen die zachte en prachtige kleren willen dragen, zijn te vinden in de huizen van de koningen, waar ze hen vleien.’ O, hoeveel zijn er van zulke vleiers te vinden, vooral onder de priesters, aan de hoven van de vorsten, koningen en landheren, en in het bijzonder aan het hof van de paus! De grootste vleiers komen naar hém toe om hem verzoeken te doen en voor hem neer te knielen, meer nog dan voor de Heere God. Dat alles doen ze om zachte en dure kleren te kunnen dragen en zich uit te leven in pronkzucht, vermaak en hebzucht! Het is wel zeker dat deze mensen ver van Johannes’ manier van leven zijn afgedwaald! Wee ons als we niet willen lijden en met een makkelijk leventje zalig willen worden! Wee degenen die pronkerige kleding dragen om zichzelf te prijzen, die vreemde insnijdingen in hun kleren maken, die er veel kleding op nahouden, en dat terwijl de motten er net zoveel of nog meer plezier van zullen hebben dan zij!

Aan deze mensen richt de apostel Jakobus zijn vermaning in hoofdstuk 5: 'Huil en ween, rijken, treur over de ellenden die u zullen overkomen! Uw rijkdommen zijn verrot en uw kleren zijn door de motten opgegeten, uw goud en zilver zijn verroest en die roest zal u zijn tot een getuigenis en uw vlees en lichaam als een vuur verteren!' Als wijze mensen dit in gedachten houden, zullen ze niet veel dure kleren voor zichzelf aanschaffen. Zij gebruiken kleding alleen om hun schaamte te bedekken, de kou te verdrijven en in de behoeften van het lichaam te voorzien. Met dat doel heeft God Eva en Adam na de zondeval immers kleding gegeven. Hij gaf hun een doek om hun schaamte te bedekken en een bontjas om zich tegen de kou te beschermen. Kijk, Johannes had een mantel waarmee hij én zijn schaamte bedekte én de kou verdreef. Daarom prijst de Zaligmaker hem erom dat hij geen zachte kleren draagt.

De tekst vervolgt: 'Of bent u naar wat anders gaan kijken? Naar een profeet?' Hij zegt als het ware dat Johannes niet uit afgunst is opgehouden met preken, alsof hij een grotere profeet wilde zijn dan Christus Zelf was. Daarom zegt Hij: 'Voorwaar, Ik zeg u, meer nog dan een profeet, want deze man is degene over wie geschreven staat: "Zie, Ik zend Mijn engel voor Uw aangezicht heen."' Deze woorden spreekt God de Vader tot de Zoon, want God de Vader heeft Johannes voor Zijn Zoon Christus heengezonden om als eerste te preken, te dopen en omwille van zijn prediking te sterven. Zo heeft hij de weg bereid voor het volk, opdat ze Christus zouden kennen en in Hem zouden geloven. Daarom zegt hij in Johannes 1 tegen de priesters van Jeruzalem: 'Ik doop met water, maar onder u staat iemand die u niet kent. Hij is degene die na mij zal komen, die vóór mij ontstaan is, en ik ben niet waardig Zijn schoenriem te ontbinden.'

Zo is Johannes door God eropuit gezonden om eerder nog dan Christus – naar Zijn mensheid – te preken, te dopen en de weg voor het volk te bereiden. Deze weg is de weg van Christus,

die Hij in navolging van Johannes gegaan is om ons te dopen,
van de zonden te bevrijden en ons uiteindelijk – als we in het
goede volharden – uit genade het eeuwige leven te geven.

Jan Hus moest zijn trouw aan het evangelie met zijn leven betalen. In zijn brieven en preken klinkt de stem van een man die bleef zoeken naar waarheid, ook toen hem dat alles kostte. Deze teksten geven een uniek inkijkje in de geestelijke bronnen van een belangrijke voorloper van de Reformatie, die later grote invloed had op hervormers als Maarten Luther.

Een indringend boek over geloof, geweten en moed, dat ook gelovigen van vandaag uitdaagt om de waarheid te zoeken en daaruit te leven.

“Luther vond in Hus een geestverwant – iemand die de Schrift boven het gezag van de kerk stelde, Christus als enig hoofd van de kerk erkende en die kritiek uitte op de corruptie binnen de geestelijkheid.”

Prof. dr. Herman Selderhuis

Jan Hus (1369-1415) was een theoloog en kerkhervormer die leefde in Bohemen, het huidige Tsjechië. Hij was kritisch op de misstanden in de kerk en wordt gezien als een grondlegger van de Reformatie. Hij werd om zijn kritiek ter dood veroordeeld en stierf op de brandstapel.

KokBoekencentrum.nl
UITGEVERS | UTRECHT